

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

RABİA TAN VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 8095/02)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

31 Ocak 2008

İşbu karar AIHS'nin 44. maddesinin 2. paragrafında belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli düzeltmelere tabi olabilir.

© T.C. Dışışleri Bakanlığı, 2008. Bu gayrıresmi özet çeviri Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan 8905/02 no'lu davanın nedeni T.C vatandaşları Rabia Tan, Çiğdem Koyuncu, Ahmet Dizman, Mehmet Dizman, Ömer Tan ve Erdem Tan'ın ("başvuranlar") Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesinin ("AİHS") 34. maddesi uyarınca 21 Aralık 2001 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("AİHM") yapmış oldukları başvurdur. Başvuranlardan Rabia Tan 22 Nisan 2004 tarihinde vefat etmiştir. Başvuranlar Ömer Tan, Erdem Tan ve Çiğdem Koyuncu davayı gerek müteveffa akrabalarının adına gerek kendi adlarına devam ettirmek niyetinde olduklarını beyan etmişlerdir. Öte yandan, başvuran Ahmet Dizman 19 Temmuz 2007 tarihinde vefat etmiştir. Varisleri Nejla Dizman, Neşe Dizman, Ezel Dizman (Açıkyürek), Ebru Dizman ve Barış Dizman davayı müteveffa akrabaları adına devam ettirmek niyetinde olduklarını beyan etmişlerdir. Her ne kadar Rabia Tan ve Ahmet Dizman'ın varisleri başvuran sıfatı taşıyorsa da pratik gerekçelerden dolayı mevcut dava Rabia Tan ve diğerleri olarak anılmaya devam edecektir.

Başvuranlar, başvuranlar arasında bulunan Çanakkale Barosu avukatlarından Erdem Tan tarafından temsil edilmektedirler.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar Rabia Tan (1940 doğumlu olup 22 Nisan 2004 tarihinde vefat etmiştir), Çiğdem Koyuncu (1960 doğumlu), Ahmet Dizman (1947 doğumlu olup 24 Eylül 2007 tarihinde vefat etmiştir), Mehmet Dizman (1948 doğumlu), Ömer Tan (1962 doğumlu) ve Erdem Tan (1965 doğumlu) Çanakkale'de ikamet etmektedirler.

Başvuranlar, Çanakkale'ye bağlı Biga İlçesi'nde bulunan bir arsanın malikleridirler. 1978 yılında bir imar planı hazırlayan Biga Belediyesi sözkonusu arsayı 'yeşil alan' olarak sınıflandırmıştır. Bu nedenle sözkonusu arsaya ilişkin olarak inşaat yasağı getirilmiştir.

1985 yılında 3914 sayılı İmar Kanunu'nun 13. maddesinde (6785 sayılı kanun 3194 sayılı kanunla değiştirilmiştir) yapılan bir değişiklikle üzerinde inşaat yasağı bulunan gayrimenkul maliklerine sözkonusu değişikliğin yürürlüğe girmesini takip eden beş yıl içerisinde bu sınırlamalara itiraz edebilme imkânı tanınmıştır.

Belediye 7 Haziran 1990 tarihinde imar planında değişiklik yaparak sözkonusu arsanın bazı bölümlerinden geçen bir otoyol inşa edilmesine karar vermiştir.

Başvuranlar 26 Kasım 1990 yılında Belediye'ye inşaat izni talebinde bulunmuşlardır.

Taleplerinin Belediye tarafından zımnen reddedilmesinin ardından başvuranlar 11 Mart 1991 tarihinde Bursa İdare Mahkemesi önünde iptal davası açmışlardır. 3194 sayılı kanunun 13. maddesine istinaden başvuranlar, arsalarına ilişkin olarak getirilen sınırlamaya ve belediye tarafından kendilerine inşaat izni verilmemesine itiraz etmişlerdir.

İdare Mahkemesi, sözkonusu imar planı değişikliğinin arsanın sadece bir bölümünü ilgilendirdiği ve yeşil alan vasfının halen devam ettiği gerekçesiyle başvuruların taleplerini 13 Temmuz 1993 tarihinde geri çevirmiştir.

Danıştay 6 Ekim 1994 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Danıştay, ilk derece mahkemesinin kısmi bir imar planı değişikliği sözkonusu olduğu ve davacı tarafın inşaat izni talebinin reddine ilişkin talebin iptali isteminde bulunduğu hususlarını dikkate almadığını değerlendirmiştir.

İdare Mahkemesi 11 Temmuz 1995 tarihinde Danıştay kararına uymamaya karar vererek 13 Temmuz 1993 tarihinde benimsediği kararda ısrar etmiştir.

Başvuranlar 8 Eylül 1995 tarihinde Danıştay İdari Davalar Genel Kurulu'na temyiz başvurusunda bulunmuşlardır.

Danıştay İdari Davalar Genel Kurulu 27 Mart 1998 tarihinde başvuruların temyiz talebini kabul ederek 11 Temmuz 1995 tarihli kararı bozmuştur.

Belediye tarafından yapılan karar düzeltme talebi 4 Kasım 1999 tarihinde Danıştay İdari Davalar Genel Kurulu tarafından reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi 29 Haziran 2000 tarihinde 3194 sayılı kanunun 13. maddesini Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. *Sporrong ve Lönnroth – İsveç* kararına (23 Eylül 1982) atıfta bulunan Anayasa Mahkemesi böylesi bir sınırlamanın mülkiyet hakkını kullanılamaz hale getirdiğini ve bu durumun kamu yararı gerekleriyle haklı çıkarılamayacağını değerlendirmiştir.

Mahkemenin talebi üzerine 6 Haziran 2001 tarihinde bir bilirkişi raporu hazırlanmıştır. Bu raporda sözkonusu arsanın yeşil alan vasfının ortadan kaldırılamayacağı neticesine varılmıştır.

6 Haziran 2001 tarihli raporda varılan sonuçlara istinaden mahkeme 18 Temmuz 2001 tarihinde başvuruların taleplerini reddetmiştir.

Danıştay 18 Mart 2004 tarihli ilamıyla 18 Temmuz 2001 tarihli kararı onamıştır.

Başvuranlar tarafından yapılan karar düzeltme talebi 15 Eylül 2005 tarihinde Danıştay tarafından reddedilmiştir.

Başvuranlar Çiğdem Tan (Koyuncu), Ömer Tan ve Erdem Tan diğer dört ortak malikle birlikte ihtilaf konusu sınırlamalardan kaynaklanan zararlarının tazmini için idare mahkemesi önünde tam yargı davası açmışlardır. Konuyla ilgili olarak adıgeçen *Sporrong ve Lönnroth – İsveç* kararına atıfta bulunan ilgililer yeşil olarak sınıflandırılan arsalarına ilişkin olarak getirilen inşaat yasağının uzun süredir devam etmesinin mülkiyet haklarına yönelik haksız bir ihlal olduğunu savunmuşlardır.

Tam yargı davası ilk derece mahkemesi önünde halen devam etmektedir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 6/1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar medeni dava süresinin AİHS'nin 6/1 maddesinde öngörüldüğü haliyle 'makul süre' ilkesini ihlal ettiğini iddia etmektedirler.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

AİHM bu şikâyetin AİHS'nin 35/3 maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmektedir. AİHM ayrıca bu şikâyetin başka herhangi bir kabuledilemezlik gerekçesinin bulunmadığını belirlemektedir. Dolayısıyla bu şikâyetin kabuledilebilir ilan edilmesi yerinde olacaktır.

B. Esasa ilişkin

Hükümet, mevcut dava koşullarında yargılama süresinin makul olduğu kanaatindedir. Hükümet davanın karmaşıklığına ve konuyla ilgili olarak karar verilmesi için idare mahkemelerine sekiz kez başvuruda bulunulduğuna dikkat çekmektedir.

Başvuranlar bu savlara itiraz etmektedirler.

AİHM, Bursa İdare Mahkemesi'ne başvuruda bulunulduğu 11 Mart 1991 tarihinin dikkate alınması gereken sürenin başlangıcı olarak belirlenmesi hususunda tarafların hemfikir olduğunu gözlemlemektedir. Aynı şekilde, yargılamanın, Danıştay tarafından başvuranların karar düzeltme taleplerinin reddedildiği 15 Eylül 2005 tarihinde sona erdiği hususunda da bir ihtilaf mevcut değildir (karar düzeltme talepleriyle ilgili olarak, bkz., *Rodoplu – Türkiye*, no: 41665/02, prg. 27, 23 Ocak 2007). Böylelikle yargılama, yedi defa başvuruda bulunulan üç dereceden mahkeme önünde yaklaşık on dört yıl altı ay sürmüştür.

AİHM davanın karmaşıklığını ve mahkemelerin birçok kez bilirkşi incelemesine başvurarak sekiz defa hüküm verdiklerini göz ardı etmemektedir. Bununla birlikte, adli sistemlerini mahkemelerin makul bir süre içerisinde medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili nizalar konusunda nihai bir karar verebileceği şekilde düzenleme görevi Sözleşmeciler Devletlere düşmektedir (*Comingersoll S.A. – Portekiz*, no: 35382/97, prg. 24)

AİHM, temyiz başvurularının Danıştay'da incelenme süresinin çok uzun olduğunu kaydetmektedir. Danıştay İdari Davalar Genel Kurulu'nun karar vermesi için iki buçuk yıl (8 Eylül 1995'ten 27 Mart 1998 tarihine kadar) geçmesi gerekmiştir. Danıştay'ın son temyiz başvurusuna ilişkin olarak bir karar vermesi için ise iki yıl geçmesi gerekmiştir, oysa ki Danıştay dosya incelemesine, herhangi bir usul işlemi yapmaksızın doğrudan geçmiştir.

Bu itibarla AİHM ihtilaf konusu yargılama süresinin aşırı olduğu ve 'makul süre' gerekliliğine cevap vermediği sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla AİHS'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 14. MADDESİYLE BAĞLANTILI OLARAK 1 NO'LU EK PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, arsalarının yeşil alan olarak sınıflandırılması sebebiyle uzun süredir devam eden inşaat yasağının 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesinde öngörülen mülkiyet haklarına yönelik bir ihlal teşkil ettiğini iddia etmektedirler.

Hükümet idare mahkemeleri önünde tam yargı davası açılmadığı cihetle iç hukuk yollarının tamamının tüketilmediğini savunmaktadır. *Gülizar Öz – Türkiye* (no: 40687/98, 1 Temmuz 2004) kararına atıfta bulunan Hükümet, 2577 sayılı idari yargılama usulü kanununun 13. maddesi çerçevesinde idare aleyhinde bu tür bir tazminat davası açılmasının etkili bir başvuru yolu olduğuna dikkat çekmektedir.

Başvuranlar bu sava itiraz etmektedirler. Başvuranlara göre, iptal başvurusu yapmalarına rağmen inşaat yasağı halen geçerlidir. Bu çerçevede başvuranlar Ahmet Dizman ve Mehmet Dizman, 29 yıldır devam eden durumlarına ilişkin bir çözüm sağlamayan iç hukuk yollarının yetersizliği nedeniyle tam yargı davası açmayı dahi denememişlerdir.

AİHM, AİHS'nin 35/1 maddesi uyarınca kendisine ancak iç hukuk yollarının tamamı tüketildikten sonra başvuruda bulunulabileceğini anımsatır. Bu itibarla Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki itirazının mevcut davada haklı olup olmadığı meselesi öncelikli olarak gündeme gelmektedir. Konuyla ilgili olarak AİHM her başvuranın ulusal mahkemelere AİHS'nin sözleşmecî devletlere kendi aleyhlerinde iddia edilen ihlalleri telafi etme ya da bu ihlallerden kaçınma – ki bu sözkonusu AİHS hükmünün sözleşmecî devletleri teşvik etme amacında olduğu husustur- fırsatını vermesi gerektiğine dikkat çekmektedir (bkz. sözgelimi, *Cardot – Fransa*, 19 Mart 1991, prg. 36). AİHS'nin 13. maddesinin konusu olan bu kural ulusal yargının ihlal iddiası karşısında etkili bir başvuru imkânı sağladığı (bkz., *Selmouni – Fransa*, no: 25803/94, prg. 74) varsayımı üzerine kuruludur.

Bu nedenle AİHM'ye yapılan bir şikâyet en azından özü itibarıyla iç hukukta emredilen süre ve biçimlere uygun olarak ilgili ulusal mahkemeler önünde gündeme getirilmiş olmalıdır. Bununla birlikte AİHS'nin 35. maddesinden doğan yükümlülük olası etkili, yeterli ve erişilebilir başvuru yollarının gereği gibi kullanılmasıyla sınırlıdır (*Sofri ve diğerleri – İtalya*, no: 37235/97). Esasen AİHS yalnızca iddia edilen ihlalle ilgili olan müsait ve uygun başvuru yollarının tüketilmesini emreder. Yalnızca teoride değil uygulamada da yeterli derecede bir kesinlik olmalıdır. Aksi halde bu başvuru yolları istenen etkililikten ve erişilebilirlikten yoksun hale gelirler (*Akdivar ve diğerleri – Türkiye*, 16 Eylül 1996 tarihli karar, prg. 66).

Mevcut davada AİHM, ilk olarak idare mahkemelerinde iptal davası açan başvuranların inşaat izni vermeyi reddeden Biga Belediyesi'nin kararına itiraz etmekle yetindiklerini tespit etmektedir. Sözkonusu başvuru yeşil alan yaratma işlemine esas teşkil eden kamu yararı gerekçesiyle reddedilmiştir.

AİHM, iptal talebinin reddedilmesinin ardından başvuranlar Çiğdem Tan (Koyuncu), Ömer Tan ve Erdem Tan'ın AİHM'ye mevcut başvuruyu sunduktan sonra bir tazminat elde etmek maksadıyla idare mahkemeleri önünde bir tam yargı davası açtıklarını gözlemlemektedir. Bu itibarla, başvuranların bazıları yeni bir iç hukuk yoluna başvurmuştur ve açılan dava halen ulusal mahkemeler önünde devam etmektedir. AİHM idare mahkemelerinin nasıl bir karar verecekleri hususunda tahminde bulunamaz. Öte yandan Türk Hukuku bu türden zararların tazminini tümünden reddetmemektedir (karşılaştırınız *Sporrong ve Lönnroth*, adigeçen, prg. 71). Ayrıca AİHS organları, başarısızlığa mahkûm olduğu tebarüz etmemiş bir başvurunun başarı şansına ilişkin olarak şüphe duyulmasının bu iç hukuk yolunun kullanılmaması için tek başına haklı bir gerekçe teşkil etmeyeceğine devamlı surette dikkat çekmişlerdir (*Akdivar ve diğerleri*, prg. 71 ; aynı şekilde bkz. *Brusco – İtalya*, no: 69789/01 ; *Whiteside – Birleşik Krallık*, no: 20357/7 Mart 1994 tarihli Komisyon kararı).

Dolayısıyla AİHM başvurunun bu bölümünün başvuranlar Çiğdem Tan (Koyuncu), Ömer Tan ve Erdem Tan yönünden erken olduğu ve iç hukuk yollarının tüketilmediği cihetle AİHS'nin 35. maddesinin 1. ve 4 fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmaktadır.

Başvuranlar Rabia Tan, Ahmet Dizman ve Mehmet Dizman'a ilişkin olarak ise AİHM adigeçene başvuranların diğer başvuranlar tarafından açılan tam yargı davasına iştirak etmediklerini tespit etmektedir. Bu itibarla adigeçenlerin şikayetleri de iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmelidir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuranlar arsalarının yeşil alan olarak sınıflandırılması nedeniyle uzun süre devam eden inşaat yasağından kaynaklanan maddi zararlarının tazmini için 1.780.754 ABD Doları (yaklaşık 1.289.626 Euro) talep etmektedirler. Başvuranlar ayrıca maruz kaldıklarını iddia ettikleri manevi zararın tazmini için 600.000 ABD Doları (yaklaşık 432.477 Euro) talep etmektedirler. Ayrıca AİHM önünde açılan davanın tarafı olmayan diğer dört ortak malik de maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

Hükümet bu taleplere itiraz etmektedir. Hükümet sözü edilen ortak maliklerin AİHM önünde görülen davanın tarafı olmadığına dikkat çekmektedir.

AİHM bu dört kişi tarafından dile getirilen talepleri derhal reddeder.

Maddi tazminata ilişkin olarak AİHM başvuranların arsaları üzerinde uzun süredir devam eden inşaat yasağından kaynaklanan zararlar ilgili olarak yapılan şikayeti iç hukuk yollarının tüketilmemesi sebebiyle daha evvel reddettiğini anımsatır. AİHM ayrıca halen bir tam yargı davasının ulusal mahkemeler önünde devam ettiğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla bu şikayetin reddedilmesi yerinde olacaktır.

Manevi tazminata ilişkin olarak ise AİHM adil tatmine hükmedilebilmesi için yalnızca başvuranların davasının AİHS'nin 6/1 maddesi anlamında ulusal mahkemeler tarafından makul bir süre içerisinde görülmemesinin temel alınabileceğini tespit etmektedir. Konuyla ilgili içtihadını göz önünde bulunduran AİHM, manevi tazminat olarak başvuranlara ortaklaşa 18.000 Euro ödenmesine hükmeder. Bu meblağ aşağıdaki gibi pay edilecektir:

- Varisleri Ömer Tan, Erdem Tan ve Çiğdem Koyuncu'ya ödenmek üzere Rabia Tan'a 3.000 Euro ;
- Ömer Tan'a 3.000 Euro ;
- Erdem Tan'a 3.000 Euro ;
- Çiğdem Koyuncu'ya 3.000 Euro ;
- Varisleri Nejla Dizman, Neşe Dizman, Ezel Dizman (Açıkyürek), Ebru Dizman ve Barış Dizman'a ödenmek üzere Ahmet Dizman'a 3.000 Euro ;
- Mehmet Dizman'a 3.000 Euro.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar ulusal mahkemeler ve AİHM önünde yaptıkları masraf ve giderler için 5824 ABD Doları (yaklaşık 4.194 Euro) talep etmektedirler. Başvuranlar talepleriyle ilgili olarak bazı belgeler sunmuşlardır.

Hükümet bu talebe itiraz etmektedir.

AİHM'nin yerleşik içtihadı uyarınca AİHS'nin 41. maddesi anlamında yargılama masraf ve giderlerinin iadesi ancak bu masraf ve giderlerin gerçekliği, gerekliliği ve de makul oranda olduğu ortaya konulduğu müddetçe mümkündür. Mevcut davada elinde bulunan unsurları ve yukarıda anılan kıstasları dikkate alan AİHM tüm masraf ve harcamaları için başvuranlara ortaklaşa 1.500 Euro ödenmesinin makul olacağını değerlendirmektedir.

C. Gecikme faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM, OYBİRLİĞİ İLE

1. Yargılama süresi yönünden yapılan şikayete ilişkin olarak başvurunun *kabuledilebilir*, geriye kalanının ise *kabuledilemez olduğuna* ;

2. AİHS'nin 6/1 maddesinin *ihlal edildiğine* ;

3. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet tarafından,

- i. manevi tazminat olarak başvuranlara ortaklaşa 18.000 Euro (on sekiz bin Euro) *ödenerek* bu meblağın aşağıdaki şekilde *paylaştırılmasına* ;
 - varisleri Ömer Tan, Erdem Tan ve Çiğdem Koyuncu'ya ödenmek üzere Rabia Tan'a 3.000 Euro ;
 - Ömer Tan'a 3.000 Euro ;
 - Erdem Tan'a 3.000 Euro ;
 - Çiğdem Koyuncu'ya 3.000 Euro ;
 - varisleri Nejla Dizman, Neşe Dizman, Ezel Dizman (Açıkyürek), Ebru Dizman ve Barış Dizman'a ödenmek üzere Ahmet Dizman'a 3.000 Euro ;
 - Mehmet Dizman'a 3.000 Euro.
- ii. masraf ve yargılama giderleri için başvuranlara ortaklaşa 1.500 Euro (bin beş yüz Euro) *ödenmesine*;
- iii. bu miktarın yansıtılabilecek her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz *uygulanmasına*;

4. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin oybirliğiyle *reddine*;

karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkralarına uygun olarak 31 Ocak 2008 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.